

(१९९६) १ एस सी आर - ९७४

(इंग्रजी टंकलिखित न्यायनिर्णयाचे मराठीत भाषांतर)

रामजीलाल आणि इतर. इत्यादी.

वि.

घिसा राम इत्यादी.

जानेवारी २४, १९९६

[के. रामास्वामी, एस. सगीर अहमद आणि जी. बी. पटनायक, न्या. न्या.]

पंजाब प्री-एम्पशन (अप्रक्रयाधिकार) अधिनियम , १९१३ :

कलम १५(१)(ब)- प्री-एम्पशन हक्क -सहमालकाने दाखल केलेल्या खटल्याचा हक्क -न्यायचौकशी न्यायालयाने हुकूकूमनाम पारित केला पहिल्या अपिलाने शिक्कामोर्तब झाले - दुसरे अपील फेटाळले - सर्वोच्च न्यायालयात अपील :- अपील प्रलंबित असताना हरियाणा प्री-एम्पशन दुरुस्ती कायदा, १९९५ अंमलात आला - सहमालकांच्या प्री-एम्पशन अधिकार काढून घेतले - अस निर्णय देण्यात आला कि अपील म्हणजेच दाव्याची कार्यवाही पुढे सुरू ठेवण्यासाठी आहे. - अधिकार आणि उपाय - केवळ विक्रीच्या तारखेलाच नव्हे, तर खटला, डिक्री आणि अपील

निकाली काढण्याच्या तारखेलाही उपलब्ध आहे - अपील प्रलंबित असताना हा अधिकार सुधारित कायद्याने काढून घेतला , प्री-एम्पशन चा हक्क गमावला आहे - म्हणून प्री-एम्पशन चा खटला टिकणार नाही. -- हरयाणा प्री-एम्पशन अमेंडमेंट अधिनियम , 1995.

भारतीय पुरावा कायदा, १८७२.

कलम ५७ - राज्य विधिमंडळ व संसदेचे सर्व कायदे - ह्यांना कायदा ज्ञात असण्याची सूचना - प्री-एम्पशन अधिनियम, १९९५

दिवाणी अपिलीय अधिकारक्षेत्र

दिवाणी अपील क्रमांक ४०१७ / १९८३

पंजाब व हरयाणा उच्च न्यायालयाच्या आर.एस.ए.क्र. ३७८ / १९८३ च्या दिनांक १७.२.८३ च्या निर्णय व आदेशावरून.

डी. व्ही. सहगल, डी. एस. तेवतिया, ए. के. गोयल, श्रीमती शीला गोयल, पी.

आर. एस. सोढी, के. के. मोहन आणि गीतांजली मोहन पक्षकारांसाठी उपस्थित

न्यायालयाकडून खालील आदेश देण्यात आला :

एसएलपीमध्ये अनुमती देण्यात आली

बदलीला परवानगी

या न्यायालयाने १ मे १९९४ रोजी दिलेल्या आदेशाने हे अपील मोठ्या खंडपीठाकडे पाठविण्यात आले. या अपिलांचा निपटारा करण्यासाठी सी.ए.क्र.४०१७ मधील तथ्ये पुरेशी आहेत.

वस्तुस्थिती अशी आहे की, १६ जुलै १९७९ रोजी कुटियाणा तालुका जिल्हा सिरसा येथील काही जमिनी मथरी दिलावर आणि संतोष कुमार यांनी अपीलकर्त्यास १६ जून १९७९ च्या नोंदणीकृत विक्री पत्राद्वारे विकली. उत्तरवादी यांनी १८ जुलै १९८० रोजी सिरसा येथील प्रथम श्रेणी उपन्यायाधीश, प्रथम वर्ग यांच्या न्यायालयात पंजाब प्री-एम्पशन अधिनियम , १९१३ च्या कलम १५ (१) (बी) अन्वये दावा क्रमांक ५८१/८० दाखल केला. मुळचे १९४४ साली मरण पावलेले श्रीराम, हे जमिनीचे मालक होते. त्यांची विधवा धापन यांच्या ताब्यात सदरची मिळकत विधवा इस्टेट म्हणून ताब्यात होती. पतीच्या माध्यमातून तिला संपत्तीचा वारसा मिळाला असे म्हणता येणार नाही. ती मर्यादित मालकीण असल्याने याचिकाकर्त्यांना जमीन विकण्याचा तिला कोणताही अधिकार नव्हता. त्यामुळे श्रीरामाचा सहमालक असल्याने उत्तरवादीला धापनने याचिकाकर्त्यांना विकलेल्या जमिनी संदर्भात प्री-एम्पशन मिळण्याचा अधिकार आहे. प्रतिवादीचा युक्तिवाद ग्राह्य धरून कनिष्ठ न्यायालयाने हा खटला निकाली काढला. अपील केल्यावर त्यावर शिक्कामोर्तब झाले. दुसरे अपील फेटाळण्यात आले. त्यामुळे विशेष अनुमती द्वारे

हे आवाहन केले जाते. हिंदू उत्तराधिकार कायदा, १९५६ च्या कलम १४ (१) नुसार या कायद्यात मालमत्तेचा विस्तार करण्यात आला आहे यात बंधने काढून विधवेच्या पूर्ण अधिकारात ते रूपांतरित झाले आहे.

अपील प्रलंबित असताना हरियाणा पूर्व-सुधारणा अधिनियम, 1995 हा (१९९५ चा अधिनियम क्रमांक १०) ७ जुलै १९९५ पासून अंमलात आला. असा प्रश्न पडतो कि उत्तरवादींना प्री-एम्पशन चा अधिकार आहे की नाही. हा वाद करण सिंग आणि इतर वि. व्ही. भगवान सिंग (मृत) वारस आणि इतर सी.ए. @ एसएलपी (सी) क्रमांक 14362 आणि 1986 च्या 14372, यामध्ये दि. 24 जानेवारी 1996 रोजी एका खंडपीठाने निर्णय दिला ज्याचे आम्ही दोघे [के. रामस्वामी आणि जी. बी. पटनायक, नी न्या] सदस्य होतो. या न्यायालयाने यावर विचार केला. त्यामध्ये अपील हे मूळ कार्यवाहीचे सातत्य असल्याचे नमूद करण्यात आले. जेव्हा अपिलीय न्यायालयाने या संपूर्ण प्रकरणाचा निकाल लावला असेल, तेव्हा संपूर्ण वाद मोठ्या प्रमाणात होईल आणि हा मुद्दा पुनर्विचारासाठी खुला होईल. अशा प्रकारे संपूर्ण प्रकरण मोठे आहे प्रीएम्पशन चा हक्क आणि उपाय केवळ विक्रीच्या तारखेलाच नव्हे तर खटल्याच्या तारखेस तसेच डिक्री बनविण्याच्या तारखेस देखील उपलब्ध असणे आवश्यक आहे आणि अपीलाचा निपटारा करताना सुद्धा तो आहेच आणि मग शेवटी पुष्टी करणे आवश्यक आहे किंवा त्यात बदल करणे आवश्यक आहे. अपील हे मूळ कार्यवाहीचे सातत्य असल्याने हे न्यायालय वादावर निर्णय देईपर्यंत, अपील सादर होईपर्यंत आणि प्रलंबित असल्यास हा अधिकार आणि उपाय कायम राहायला हवा. कायद्याने हस्तक्षेप केल्यामुळे आणि या कायद्याने सहमालकांचा प्री-एम्पशन चा अधिकार काढून

घेतला आहे आणि हक्क आणि उपाय केवळ भाडेकरूंच्या बाजूने मर्यादित ठेवल्याने उत्तरवादींनी प्री-एम्पशन चा अधिकार गमावला आहे. दुसर् या शब्दांत सांगायचे झाले तर, कायद्यात दुरुस्ती करून सहमालकांचा प्री-एम्पशन अधिकार हिरावून घेण्यात आला आहे. परिणामी, अपील प्रलंबित राहून प्रतिवादींनी हा अधिकार गमावला आहे. भारतीय पुरावा कायद्याच्या कलम ५७ अन्वये हे न्यायालय भारताच्या प्रदेशात लागू असलेल्या सर्व कायद्यांची न्यायालयीन दखल घेईल. न्यायालय राज्य विधिमंडळाच्या अधिनियमांची आणि संसद कायद्यातील बदलाची न्यायालयीन दखल घेतली जाते त्यामुळेच उत्तरवादी यांचा अधिकार गमावला आहे. परिणामी, प्री-एम्पशन चा दावा चालवता येण्यासारखा नाही.

म्हणून मुख्य अपील आणि सोबतचे आपल्या मान्य करण्यात आले . म्हणून दावा फेटाळण्यात आले. परंतु परिस्थितीजन्य विचार करता खर्चाशिवाय असेल.

अपील मंजूर केले

अस्वीकरण

या न्यायनिर्णयाच्या मराठी भाषेतील या अनुवादाचा वापर हा पक्षकारास त्याच्या / तिच्या मातृभाषेमध्ये त्याचा अर्थ समजून घेण्यापुरताच मर्यादित राहील आणि त्याचा इतर कोणत्याही कारणाकरता वापर करता येणार नाही तसेच इंग्रजी भाषेतील न्यायनिर्णय हाच सर्व व्यावहारिक आणि कार्यालयीन वापराकरिता विश्वसनीय असेल आणि तोच त्यातील आदेशाच्या निष्पादन

आणि अंमलबजावणी करता वैध मानला जाईल.

X-X-X-X